

สา กติปาหจยเณ รมโณ สาสน์ เปเสลิ “ภตทวิธิยั ฉณ กโรนตุ, ยสฺส ปน ฆเร ฉณ น กรียติ, ตสฺส เอตตโก นาม ทนฺโตติ โสมนํ การตุ เทวติ ๑

(อ. นางสนม) นั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ แก่พระราชา โดยอันล่งไปแห่งวันเล็กน้ย (มีอันให้รู้) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้ สมมติเทพ (อ. พระราชา) ขอจ (ยังบุคคล) ให้กระทำ ซึ่งการปาวร้องว่า (อ. ชน ท.) จงกระทำ ซึ่งมหรสพ ในถนนอัน เป็นที่อยู่แห่งนายจ้ง, ก็ อ. มหรสพ (อันบุคคล) ได ย่อมไม่กระทำ ในเรือน, อ. สนิไหม ชื่อ อันมีประมาณเท่านี้ (ย่อม มี) (แก่บุคคล) นั้น” ดังนี้ ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๑

ราชา ตถา การสิ ๑

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้กระทำแล้ว เหมือนอย่างนั้น ๑

อถ นํ สสฺส อาท “ตาท ภตทวิธิยั ราชณาย ฉณ กตตพฺโพว ชาโต, ก็ กโรมาติ ๑

ครั้งนั้น อ. แม่ยาย กล่าวแล้ว (กะนายกุณโณสภก) นั้น ว่า “ดูก่อนพ่อ อ. มหรสพ เป็นมหรสพ (อันเรา ท.) ฟังกระทำ ตามอาชญาของพระราชา ในถนนอันเป็นที่อยู่แห่งนายจ้งเที่ยว เกิดแล้ว, (อ. เรา ท.) จะกระทำ อย่างไร” ดังนี้ ๑

“อมม อหํ ภติ กโรนโตปิ ชีวตุ น สกฺโกมิ, ก็ กริสฺสามิติ ๑

(อ. นายกุณโณสภก กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่แม่ อ. ข้าพเจ้า แม้กระทำอยู่ ซึ่งการรับจ้ง ย่อมไม่อาจ เพื่ออันเป็นอยู่, (อ. ข้าพเจ้า) จักกระทำ อย่างไร” ดังนี้ ๑

“ตาท ฆราวาสํ วสนฺตา นาม อธิปํ คณฺหฺนติ, รมโณ อาณา อกาตุํ น สพฺภา, อธินฺโต นาม เยน เกนจิ อุปาเยน มุจฺจติ สกฺกา, คจฺจ ตาท กุโตจิ เอกํ วา เทว กหาปณํ อาหฺรติ ๑

(อ. แม่ยาย นั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ (อ. ชน ท.) ชื่อว่าผู้อยู่อยู่ อยู่ครองซึ่งเรือน ย่อมรับเอา แม่ซึ่งนี้, อ. อาชญา ของพระราชา (อันใคร ๆ) ไม่พึงได้ เพื่ออันไม่กระทำ, (อันเรา ท.) อาจ เพื่ออันพัน ชื่อ จากนี้ ด้วยอุบาย อย่างใดอย่าง หนึ่ง, ดูก่อนพ่อ (อ. เจ้า) จงไป, (อ. เจ้า) จงนำมา (ซึ่งกหาปณะ) หนึ่ง หรือ หรือว่า ซึ่งกหาปณะ ท. สอง (จากที่) ไหน ๆ” ดังนี้ ๑

โส อุชฺฌายนฺโต ชียนฺโต คณฺตวา จตฺตาฬิโกฏฺฐิณฺณจฺจานฺโต เอกเมว กหาปณํ อาหฺรติ ๑

(อ. นายกุณโณสภก) นั้น ยกโทษอยู่ ตีเตียนอยู่ ไปแล้ว ย่อมนำมา ซึ่งกหาปณะ หนึ่งนั้นเที่ยว จากที่แห่งทรัพย์อันมีโกฏฐิ สลึงเป็นประมาณ ๑

สา ตํ กหาปณํ รมโณ เปเสตฺวา อตฺตโน กหาปณณ ฉณ กตฺวา ปุน กติปาหจยเณ ตเถว สาสน์ ปหิณิ ๑

(อ. นางสนม) นั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งกหาปณะ นั้น แก่พระราชา กระทำแล้ว ซึ่งมหรสพ ด้วยกหาปณะ ของตน ส่งไปแล้ว ซึ่ง ข่าวสาสน์ เหมือนอย่างนั้นนั้นเที่ยว โดยอันล่งไปแห่งวันเล็กน้ย อีก ๑

(P71) ปุณ ราชา “ฉณ กโรหตุ, อกโรหตานิ เอตตโก ทณโทติ อาณาเปสิ ๑

อ. พระราชา ทรงสั่งบังคับแล้ว ว่า “(อ. ชน ท.) จงกระทำ ซึ่งมหรสพ, อ. ลินใหม่ อันมีประมาณเท่านี้ (ย่อมมี) (แก่ชน ท.) ผู้ไม่กระทำอยู่” ดังนี้ อีก ๑

ปุณปิ โส ตาย ตเถว วตฺวา นิปปิพียมานิ คนฺตวา ตโย กหาปณเ อาหริ ๑

(อ. นายกุมภโฆสกะ) นั้น ผู้ (อันนางสนม) นั้น กล่าวแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั่นเทียว รบเร้าอยู่ ไปแล้ว นำมาแล้ว ซึ่ง กหาปณะ ท. สาม แม่อีก ๑

สา เตปิ กหาปณเ ญโย เปเสตฺวา ปุณ กติปาหจฺเจเน สาสณํ ปหิณฺติ “อิทานิ บุริเส เปเสตฺวา อิมํ ปกุโกสาเปตฺติ ๑

(อ. นางสนม) นั้น ส่งไปแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. แม่เหล่านั้น แก่พระราชา ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาสน์ โดยอันล่วงไปแห่งวัน เล็กน้อย อีก (มีอันให้รู้) ว่า “ในกาลนี้ (อ. พระราชา) ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. ขอจ (ทรงยังบุรุษ ท.) ให้ร้องเรียก (ซึ่ง นายกุมภโฆสกะ) นี้” ดังนี้ (เป็นเหตุ) ๑

ราชา เปเสสิ ๑

อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว ๑

บุริสา ตตถ คนฺตวา “กุมภโฆสโก นาม กตโรติ ฺบุจฺจิตฺวา ปริเยสนฺตา ตํ ทิสฺวา “เอहि อมฺโห, ราชา ตํ ปกุโกสตีติ อาหฺสุ ๑

อ. บุรุษ ท. ไปแล้ว (ในที่) นั้น ถามแล้ว ว่า “(อ. บุรุษ) คนไหน ชื่อว่า กุมภโฆสกะ” ดังนี้ แสวงหาอยู่ เห็นแล้ว (ซึ่งนาย กุมภโฆสกะ) นั้น กล่าวแล้ว ว่า “ดูก่อนท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน) จงมา, อ. พระราชา ย่อมรับสั่งหา ซึ่งท่าน” ดังนี้ ๑

โส ภีโต “น มํ ราชา ชานาตีติอาทีนิ วตฺวา คนฺตุํ น อิจฺฉิ ๑

(อ. นายกุมภโฆสกะ) นั้น กลัวแล้ว กลัวแล้ว (ซึ่งคำ ท.) มีคำ ว่า “อ. พระราชา ย่อมทรงรู้จัก ซึ่งเรา ทาได้” ดังนี้ เป็น ต้น ไม่ปรารถนาแล้ว เพื่ออันไป ๑

อถ นํ พลกฺกาเรน หตฺถาทิสฺสุ คเหตุวา อากฺขณฺตีสุ ๑

ครั้งนั้น (อ. บุรุษ ท.) จับแล้ว (ซึ่งนายกุมภโฆสกะ) นั้น (ที่อวัยยะ ท.) มีมือเป็นต้น คร่ำมาแล้ว ด้วยการกระทำด้วยกำลัง ๑

สา อิตฺถิ เต ทิสฺวา “อเร ทฺวพฺพินีตา ตุมฺहे มม ชามาตรํ หตฺถาทิสฺสุ คเหตุํ อนนฺจฺฉนฺนิกาติ ตชฺเชตฺวา “เอहि ตาต, มา ภายิ, ราชา นํ ทิสฺวา ตว หตฺถาทิคาทกานํ หตฺถเวยว จินฺหาเปสฺสามิติ ธีตรํ อาทาย ปุโรโต คนฺตวา ราชเคหํ ปตฺวา เวสํ ปริวตฺเตตฺวา สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑิตา เอกมนฺตํ อฏฺฐาลิ ๑

อ. หนิง นั้น เห็นแล้ว (ซึ่งบุรุษ ท.) เหล่านั้น คุณถามแล้ว ว่า “เนาะบุรุษผู้อันบุคคลแนะนำได้โดยยากแล้ว ท. ไฉน อ. เจ้า ท. เป็นผู้ไม่สมควร เพื่ออันจับ ซึ่งลูกเขย ของเรา (ที่อัยวะ ท.) มีมือเป็นต้น (ย่อมเป็น)” ดังนี้ (กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อน พ่อ (อ. ท่าน) จงมา, (อ. ท่าน) อย่ากลัวแล้ว, (อ. เรา) ฝ่าแล้ว ซึ่งพระราชา (ยังพระราช) จักให้ทรงตัด ซึ่งมือ ท. (ของ บุรุษ ท.) ผู้จับซึ่งอัยวะมีมือเป็นต้น ของท่านนั้นเทียว” ดังนี้ พาเอาแล้ว ซึ่งจิตา ไปแล้ว ข้างหน้า ถึงแล้ว ซึ่งพระราชวัง ยังเพศ ให้เป็นไปรอบแล้ว ผู้ประดับเฉพาะแล้วด้วยเครื่องอลังการทั้งปวง ได้ยืนอยู่แล้ว ณ ที่สุดส่วนข้างหนึ่ง ๑

อิตรมปิ ปริกขุตติวา อานยีสุเยว ๑

(อ. บุรุษ ท.) คร่ำไปรอบแล้ว นำมาแล้ว (ซึ่งนายกุมภโมสกะ) แม่นอกนั้นนั้นเทียว ๑

อถ น วนทิตวา จิต ราชชา อาท “ตุว กุมภโมสโก นามาติ ๑

ครั้งนั้น อ. พระราชา ตรัสแล้ว ว่า “(อ. เจ้า) เป็นผู้ชื่อว่ากุมภโมสกะ (ย่อมเป็น) (หรือ)” ดังนี้ (กษัตริย์กุมภโมสกะ) นั้น ผู้ ถวายบังคมแล้วจึงยืนอยู่แล้ว ๑

“อาม เทวาทิ ๑

(อ. นายกุมภโมสกะ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น)” ดังนี้ ๑

“กีการณา มหาชน วนเจตวา ขาทลิตี ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. เจ้า) ลวงแล้ว ย่อมเคี้ยวกิน ซึ่งทรัพย์อันมาก เพราะเหตุอะไร” ดังนี้ ๑

“กุโต เม เทว ธน, ภตติ กตวา ชีวามิตี ๑

(อ. นายกุมภโมสกะ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. ทรัพย์ ของข้าพระองค์ (จักมี) (แต่ที่) ไหน, (อ. ข้า พระองค์) กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ย่อมเป็นอยู่” ดังนี้ ๑

“มา เอว ภิ, กิ อมเห วนเจตติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “(อ. เจ้า) อย่ากระทำแล้ว อย่างนี้, (อ. เจ้า) ย่อมลวง ซึ่งเรา ท. เพราะเหตุไร” ดังนี้ ๑

“น วนเจมิ เทว, นตติ เม ธนหติ ๑

(อ. นายกุมภโมสกะ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าพระองค์) ย่อมลวง หามิได้, อ. ทรัพย์ ของข้า พระองค์ ย่อมไม่มี” ดังนี้ ๑

อถสสุ ราชชา เต กหาปณ ทสเสตวา “อิม กหาปณา กสสาติ อาท ๑

ครั้งนั้น อ. พระราชา ทรงแสดงแล้ว ซึ่งกหาปณะ ท. เหล่านั้น (แก่นายกุมภโมสกะ) นั้น ตรัสแล้ว ว่า “อ. กหาปณะ ท. เหล่านี้ ของใคร” ดังนี้ ๑

โส สยฐานิตวา “โอโห โณโหมติ; กถา นุ โห อิมะ รณโณ หตถิ ปตตาทิ อิตโต จิโต จ โอโณเกนโต (P72) ตา เทวปี มณฺฑิตปสาธิตา คพฺพทวารมูเล จิตา ทิสฺวา “ภาริยํ วตฺติ กมฺมํ, อิมานิ รณณานิ ปโยชิตาหิ ภวิตพฺพนฺติ จินฺตลลิตี ๑

(อ. นายกุณโสมสวตถุ) นั้น รู้พร้อมแล้ว (คิดแล้ว) ว่า “โอ (อ. เรา) เป็นผู้จับหยาแล้ว ย่อมเป็น, (อ. กหาปณะ ท.) เหล่านี้ ถึงแล้ว ซึ่งพระหัตถ์ ของพระราชา อย่างไรหนอแล” ดังนี้ แลดูอยู่ ข้างนี้ด้วย ข้างนี้ด้วย เห็นแล้ว (ซึ่งหญิง ท.) เหล่านั้น แม่สอง ผู้ทั้งประดับแล้วทั้งตกแต่งแล้ว ผู้ยืนอยู่แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งประตูแห่งห้อง คิดแล้ว ว่า “อ. กรรม นี้ เป็นกรรม หนักหนอ (ย่อมเป็น), (อันหญิง ท.) เหล่านี้ เป็นผู้อันพระราชาทรงประกอบแล้ว พึงเป็น” ดังนี้ ๑

อถ น ราชาน “วเทหิ โภ กสฺมา เอวํ กโรสฺสิติ อาห ๑

ครั้งนั้น อ. พระราชา ตรัสแล้ว (กะนายกุณโสมสวตถุ) นั้น ว่า “ดูก่อนท่านผู้เจริญ (อ. เจ้า) จงกล่าว, (อ. เจ้า) ย่อมกระทำ อย่างนี้ เพราะเหตุไร” ดังนี้ ๑

“นิสฺสโย เม นตฺถิ เทวตฺติ ๑

(อ. นายกุณโสมสวตถุ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. บุคคล) ผู้เป็นที่อาศัย ของข้าพระองค์ ย่อมไม่มี” ดังนี้ ๑

“มาทิสฺโส นิสฺสโย น วญฺญตฺติติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “(อ. บุคคล) ผู้เป็นที่อาศัย ผู้เช่นกับด้วยเรา ย่อมไม่ควร (หรือ)” ดังนี้ ๑

“กลฺยาณํ เทว, สเจ เม เทโว นิสฺสโย โหตฺติติ ๑

(อ. นายกุณโสมสวตถุ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ ถ้าว่า อ. พระองค์ผู้สมมติเทพ เป็นที่อาศัย ของข้า พระองค์ ย่อมเป็นไฉน, (อ. ความที่แห่งพระองค์ผู้สมมติเทพเป็นที่อาศัย ของข้าพระองค์ นั้น)๑ เป็นกรรมงาม (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ๑

“โหมมิ โภ, กิตฺตํ เต ธนฺนฺติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้เจริญ (อ. เรา) เป็นที่อาศัย ของเจ้า) ย่อมเป็น, อ. ทรัพย์ ของเจ้า อันมีประมาณ เท่าไร (มีอยู่)” ดังนี้ ๑

“จตฺตปัสส โภวฺวโย เทวตฺติ ๑

(อ. นายกุณโสมสวตถุ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. โภวฺว ท. สีสิบ (มีอยู่)” ดังนี้ ๑

“กึ ลทฺถํ วญฺญตฺติติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “อ. อัน (อันเจ้า) ได้ ซึ่งอะไร ย่อมควร” ดังนี้ ๑

“สกุณานิ เทวาทิ ๑

(อ. นายกุมภโฆสกะ กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. อัน อันข้าพระองค์ ได้) ซึ่งเกวียน ท. (ย่อมควร)”
ดังนี้ ๑

ราชา อเนกสถานิ สกุณานิ โยชาเปตวา ปหิณิตวา ตํ ธนํ อหราเปตวา ราชคณณ ราสี การตวา ราชคทวาลีโน
สนธิปาตาเปตวา “อติ กสสจจิ อิมสมิ นคเร เอตตํ ธนํ ปุจจิตวา, “นตติ เทวาทิ, “กํ ปนสส กาทุ
วฏฐิตติ, “สกุณํ ตสส เทวาทิ วุตเต, มหนเตน สกุณเรน ตํ เสฏฐิจฺจน เจเปตวา ตสสา ธีตรํ ตสส ทตวา
เตน สทธี สตถุ สนธิกํ คณตวา วนทิตวา “ภนเต ปสสธิมํ ปุริสํ, เอวรูป ธีติมา นาม นตติ,
จตทาฬสโกฏิวิภาโว โหนโตปิ อุพพิลลาวิตาการํ วา อสมิमानมตํ วา น กรโรติ, กปโณ วีย ปิโลติกํ นิวาเสตวา
ภตทวิธิภํ ภตติ กตวา ชีวนโต มยา อิมินา นาม อุปาเยน ภาโต, ชานิตวา จ ปน ปกโกสาเปตวา สชนาว่า
สมปฏิจฉาเปตวา ตํ ธนํ อหราเปตวา เสฏฐิจฺจน จปิโต, ธีตาปิสส มยา ทินนา; ภนเต มยา เอวรูป ธีติมา
น ทิฏฐุปุพโพิติ อาท ๑

อ. พระราชา (ทรงยังราชบุรุษ) ให้เทียมแล้ว ซึ่งเกวียน ท. อันมีร้อยมีใช้หนึ่ง ทรงส่งไปแล้ว (ทรงยังราชบุรุษ) ให้นำมาแล้ว
ซึ่งทรัพย์ นั้น (ทรงยังราชบุรุษ) ให้กระทำแล้ว ให้เป็นกอง ที่เนินแห่งพระราช (ทรงยังชน ท.) ผู้อยู่ในพระนครชื่อว่ารา
ชคฤห์โดยปกติ ให้ประชุมกันแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า “อ. ทรัพย์ อันมีประมาณเท่านี้ ของใคร ๆ ในพระนคร นี้ มีอยู่ (หรือ)”
ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ทรัพย์ อันมีประมาณเท่านี้ ของใคร ๆ ในพระนคร นี้) ย่อมไม่มี”
ดังนี้ (อันชน ท. กราบทูลแล้ว), (ตรัสแล้ว) ว่า “กํ อ. อัน (อันเรา) กระทำ ซึ่งอะไร (แก่นายกุมภโฆสกะ) นั้น ย่อมควร”
ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. อันอันพระองค์ ทรงกระทำ) ซึ่งสักการะ (แก่นายกุมภโฆสกะ) นั้น
(ย่อมควร)” ดังนี้ (อันชน ท.) กราบทูลแล้ว, ทรงตั้งไว้แล้ว (ซึ่งนายกุมภโฆสกะ) นั้น ในตำแหน่งแห่งเศรษฐี ด้วยสักการะ
อันใหญ่ พระราชทานแล้ว ซึ่งธิดา (ของนางสนม) นั้น (แก่นายกุมภโฆสกะ) นั้น เสด็จไปแล้ว สู่สำนัก ของพระศาสดา กับ
(ด้วยนายกุมภโฆสกะ) นั้น ถวายบังคมแล้ว กราบทูลแล้ว ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. พระองค์) ขอจงทอดพระเนตร
ซึ่งบุรุษ นี้, (อ. บุรุษ) ชื่อ ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องทรงจำ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป ย่อมไม่มี, (อ. บุรุษ นั้น) เป็นผู้ที่มีสมบัติ-อัน
บุคคลพึงเสวยมีโกฏิสี่สิบเป็นประมาณ แม้เป็นอยู่ ย่อมไม่กระทำ ซึ่งอาการอันเยอหยิ่งแล้ว หรือ หรือว่า (ซึ่งอาการ) ลัก
ว่าอสมิมานะ, (อ. บุรุษนี้) เป็นราวกะว่าชนผู้กำพร้า (เป็น) หนึ่งแล้ว ซึ่งผ้าเก่า กระทำแล้ว ซึ่งการรับจ้าง ในถนนอันเป็นที่
อยู่แห่งนายจ้าง เป็นอยู่อยู่ อันหม่อมฉัน รู้แล้ว ด้วยอุบาย ชื่อนี้, ก็แล (อ. บุรุษ นั้น) (อันหม่อมฉัน) ครั้นรู้แล้ว (ยัง
บุคคล) ให้เรียกมาแล้ว (ยังบุรุษ นั้น) ให้รับพร้อมเฉพาะแล้ว ซึ่งความที่ (แห่งตน) เป็นผู้เป็นไปกับด้วยทรัพย์ (ยังบุคคล)
ให้นำมาแล้ว ซึ่งทรัพย์ นั้น ตั้งไว้แล้ว ในตำแหน่งแห่งเศรษฐี, แม้อ. ธิดา อันหม่อมฉัน ให้แล้ว (แก่บุรุษ) นั้น, ข้าแต่
พระองค์ผู้เจริญ (อ. บุรุษ) ผู้มีปัญญาเป็นเครื่องทรงจำ ผู้มีอย่างนี้เป็นรูป เป็นผู้อันหม่อมฉันไม่เคยเห็นแล้ว (ย่อมเป็น)”
ดังนี้ ๑